

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΕΝ ΤΑΙΣ ΑΥΛΑΙΣ

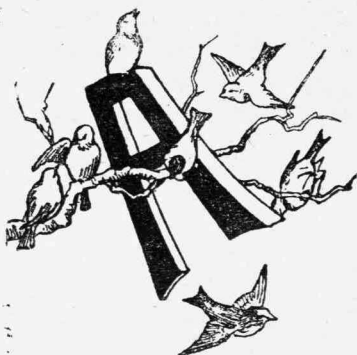
ΑΥΛΙΚΟΙ

«L'esprit est l'œil de l'âme,
non sa force».

VAUVENARGUES

«Tous les hommes désirent
d'avoir de l'esprit, mais qu'il
est malheureux l'homme qui
n'a que de l'esprit».

D'ACUESSAU.

ΠΟ τῶν μωροσόφων εἰς τοὺς αὐλικούς ἢ μετὰβασις φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως ἀπότομος καὶ προσβλητικὴ καὶ ὅμως φυσικωτάτη. Οἱ μωρόσοφοι, ὡς ὁ ἀριστοφάνειος τοῦ Μεδῶν ἐφημέριος Ῥαβλαὶ ἐκάλει τοὺς τῶν αὐλῶν γελωτοποιούς (fous de Cour), τοὺς κοινῶς τρελοῦς, δὲν ἐγένοντο οἱ ἐν ταῖς αὐλαῖς διδάσκαλοι τοῦ πνεύματος; τί δὲ μᾶλλον φυσικὸν τῆς μετὰ τὴν διδασκάλων καὶ μαθητῶν σχέσεως; δὲν ἦσαν ἐκεῖνοι οἱ πνευματικοὶ τούτων πατέρες; Ὑπάρχει ὅμως καὶ διαφορὰ τις, καὶ οὐχὶ δυστυχῶς ὑπὲρ τῶν αὐλικῶν, ὅτι εἰ μὲν ἀπαντῶσι καὶ μωρόσοφοι ἀφυσεῖς καὶ εὐθήεις, πλεονάζουσιν ὅμως οἱ ἐπὶ εὐθηεῖα, βλακεῖα ἢ ἀγγραμματοσύνη διαπρέψαντες αὐλικοί. Ἐκ τούτων βεβαίως καὶ ὁ καλὸς κάγαθός ἐκεῖνος δούξ δὲ Δυράς, πρὸς ὃν Λουδοβίκος ὁ ΙΕ' ἔλεγε ποτε, πειράζων αὐτόν:

— Κύριε δούξ, ἤξεύρετε τί τὰ κάμνουν τὰ παλαιὰ φεγγάρια;

— Ὅχι, μὰ τὴν πίστιν μου, βασιλεῦ, δὲν τα εἶδα ποτέ, ἀλλ' ἐὰν ἦ Υ. Μ. τὸ ἐπιθυμῆ δύναμαι νὰ το πληροφορηθῶ παρὰ τοῦ κυρίου Κασσίνη.

Σ. Δ. Π. Σ. Ὁ διαπρεπὴς λόγιος καὶ ἀνεξάντλητος πάντοτε εἰς εὐφύϊαν καὶ πολυμάθειαν φίλος κ. Εἰρηναῖος Κ. Ἀσωπίτιος, οὗ ὡς γνωστὸν τὸ Ἄρτικὸν Ἡμερολόγιον διακοπὴν ἀτυχῶς, ἐπὶ εἰκοσιτέσσαρα ὅλα ἔτη ἐστόλισε τὴν πενιχρὰν παρ' ἡμῖν σύγχρονον ριολογίαν, τὸ πρῶτον κοσμεῖ τὰς σελίδας τῆς «Ποικίλης Στοᾶς» τοῦ 1895 δι' ἄρθρου ὠραίου, εἰς τὰς γραμμὰς τοῦ ὁποῦ εὐφροσύνας ὁ κόσμος τῶν γραμμάτων θ' ἀναμνησθῆ τῆς οὐδέποτε γηρασκούσης γραφίδος τοῦ κ. Ἀσωπίου, πάντοτε ἐν ἑαυτῷ διασφίζοντος ἀκαμίον τὸ πνεῦμα, τὴν εὐφύϊαν, τὴν χάριν καὶ τὴν τοσοῦτον διαλάμπουσαν εἰς τὰ ἔργα του δηκτικότητα. Ἡ Διεύθυνσις τῆς «Ποικίλης Στοᾶς» ἐμποδισθεῖσα ἐφέτος ὑπὲρ τοῦ ἐπειγοντος χρόνου τῆς ἐκδόσεως τοῦ τόμου τοῦ 1895, ἐπιφυλάσσει εἰς τὸ ἀμέσως ἐπόμενον ἔτος τοῦ 1896 ἰδίαν σελίδα διὰ τὸ ὄνομα τοῦ ἐξαιρέτως τιμῶντος τὸ ἔργον ἡμῶν διὰ τῆς διακεκριμένης συνεργασίας του κ. Εἰρηναίου Ἀσωπίου, πρὸς τὰς μακροχρόνιους τοῦ ὁποῦ ἐργασίας καὶ σπουδαίας ὑπηρεσίας πρὸς τὴν Ἑλληνικὰ γράμματα ὀφείλει ἰδιάζοντα δείγματα τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης.

Ὁ Κασσίνης, διάσημος τῶν χρόνων ἐκείνων ἀστρονόμος, ἐνθυμίζει ἄλλον αὐλικόν, ὅστις παρεκάλει αὐτὸν νὰ ἔξαρχίσῃ τὴν ἔκλειψιν χάριν τῶν κυριῶν, αἵτινες δὲν εἶχον ἴδει αὐτὴν. Ἄλλος δὲ ἔλεγε : « Δὲν νομίζω ὅτι σκέπτονται νὰ ἀρχίσουν τὴν ἔκλειψιν πρὶν ἢ ἔλθῃ ὁ βασιλεὺς ». Ταλαίπωρος Κασσίνης ! φαντάζομαι ὅπως ἐξηγήσεις θὰ ἠναγκάσθῃ νὰ δώσῃ τοῖς αὐλικαῖς τοῦ Λουδοβίκου, ἵνα πείσῃ αὐτοὺς ὅτι ἡ ἔκλειψις, παρ' ὅλον τὸν ὀφειλόμενον τῷ βασιλεῖ σεβασμόν, δὲν ἠδύνατο νὰ περιμείνῃ τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα. Τί δὲ εἶπεῖν περὶ τοῦ ἄλλου ἐκείνου, ὅστις ἠρώτα ἂν ὁ Κικέρων εἶχε σπουδάσει παρὰ τοῖς Ἰησοῦταις ! Καὶ λησμονῶ ἄλλον αὐλικόν, οὐχ ἤττον τούτου ἀρχαιομαθῆ, πρὸς δὲν ὁ εἶρων βασιλεὺς Λουδοβίκος ὁ ΙΗ' ἔλεγεν :

— Ὁμιλήσατε ὡς ἄλλος Δημοσθένης.

— Βασιλεῦ, δὲν ἔχω τὴν εὐγλωττίαν του, ἀλλ' ὁ Δημοσθένης δὲν εἶχε βεβαίως περισσοτέραν ἐμοῦ ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν βασιλέα του.

Ἄλλὰ τὰ τοιαῦτά εἰσι τοσοῦτον πολλά, ὥστε ἔλλογος γεννᾶται ὑπόνοια ἂν μᾶλλον ἡ εὐήθεια ἢ τὸ πνεῦμα ὑπῆρξεν ὁ κληρὸς τῶν αὐλικῶν, διότι δυστυχῶς καὶ αὐτὴ ἡ εὐφυΐα τελεῖ φόρον τῇ εὐθείᾳ· εἶναι τὸ δηνάριον τῆς ἐξυπνάδας εἰς τὸν κουμπάρῃ τῆς κουταμάρας. Δὲν ἐλέχθη : « Il n'y a rien de si bête que les gens d'esprit » ; Ὁ δὲ περιώνυμος ἐπὶ εὐφυΐᾳ Ῥιβαρόλ δὲν ἔλεγε : « Rien n'est si absent comme la présence d'esprit » ; Πόσαι δὲ χαριέσταται εὐήθειαι, βλακειαί, ἀστοχίαι, cocasseries δὲν ὀφείλονται εἰς εὐφυστάτους ἀνθρώπους, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας ; ἐνῶ δὲν συμβαίνει τὸ ἐναντίον, ἢ τοῦλάχιστον σπάνιον πολὺ, εὐθής τις νὰ ἔδωκαν ὁσολὸν εἰς τὸ πτωχὸν τοῦ πνεύματος ταμείον. Δῆλον δ' ἐντεῦθεν πόσον μέγας, πόσον ἀπέραντος, οἷα κολοσσιαία δεξαμενῆ, οἷα Χέοςος πυραμῖς ὁ τῆς εὐθείας πίθος καὶ πόσον μικροσκοπικὸν τὸ τοῦ πνεύματος φιαλίδιον. Ἐν τούτοις παρὰ πάντα ταῦτα, παρὰ τὸ χρῆσμα τῶν πολλῶν, ἐκ τοῦ μεγάλου πίθου ὑπὸ τῆς μοίρας κεχρισμένων, ὑπῆρξαν καὶ αὐτικοὶ εὐφυστάτοι, ἄξιοι διάδοχοι τοῦ δηκτικοῦ καὶ σατυρικοῦ τῶν μωροσόφων πνεύματος, δι' ὃ καὶ αἱ πλεῖστοι τῶν αὐτῶν ἐγένοντο εὐφυολογίας ἀκαδήμειαι, τῶν βασιλέων οὐ μικρὸν παρεχόντων, διότι καὶ Φραγκίσκος ὁ Α', καὶ Ἑρρίκος ὁ Δ', καὶ Κάρολος ὁ Β', τῆς Ἀγγλίας, καὶ Φρειδερίκος ὁ Μέγας, ὁ παρὰ τῷ Βολταίρῳ μαθητεύσας, δὲν ἐδείχθησαν ἄμοιροι εὐφυΐας.

Καὶ συνφῶδ᾽ αὐτῷ παραγγέλματι :

A tout seigneur tout honneur,

ἀρχόμεθα ἀπὸ τῶν βασιλέων, σταχυολογοῦντες ἐκ τῶν μᾶλλον εὐτραπέλων εὐφυολογημάτων χάριν τῆς φίλης Ποικιλῆς Στοᾶς, φιλοκαλίας καὶ φιλοπονίας ἔργου.

Ὅτι οἱ λόγοι, αἱ δημηγορίαι, αἱ * * * προσαγορεύσεις, αἱ προσλαλιαί, αἱ προσφωνήσεις, τὰ speeches, ἢ παρλάταις, ἐνὶ λόγῳ ἢ πρὸς τοὺς ἄρχοντας ἐπίσημος λίμα τῶν ἀρχομένων εἶναι ἡ μεγίστη τῶν πληγῶν τῆς ἀρχοντίας, μαρτυρεῖ ὁ γενναῖος, ὁ ἀτρέμητος ἐκεῖνος Φαραῶ, ὅστις

δὲν ἐφοβήθη δράκοντας, βατράχους, σκνῖπες, σκυλόμυγες, ἐλκώδη ἐξανθήματα, ἐκτυφλοῦντα κονιορτόν, χαλάζι, φωτιά, θανατικό —, δὲν θά ἔλεγε τις ἀληθῶς ὅτι φωτογραφῶ τὰς Ἰσοτεφάνους Ἀθήνας ἐν ὧρα θέρου; — καὶ τάλλα τέρατα τῆς μωσαϊκῆς συλλογῆς, καὶ ἐδειλάσεν ἐνώπιον τῆς λιμας τοῦ Μωϋσέως, λέγοντος αὐτῷ καθ' ἑκάστην πρωΐαν, ἐπὶ μῆνας: *Τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ· Ἐξαποστείλον τὸν λαόν μου ἵνα μοι λατρεύσωσιν ἐν τῇ ἐρήμῳ*¹. Καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτόν, φοβούμενος μὴ ἡ λιμα τοῦ Μωϋσέως ἐξαποστείλῃ αὐτόν μακροτέρῳ τῆς ἐρήμου. Ὡστε οὐδόλως ἀπίθανον τὸ πάθημα τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου τοῦ ΙΓ'.

Διηγεῖται ὁ Βαλζάκ, οὐχὶ ὁ πρό^{*} τινων ἐτῶν ἀποβιώτας ἔξοχος μυθιστοριογράφος, ὁ καὶ ἐν ταῖς σοφαῖς Ἀθήναις γνωστός, ἀλλ' ὁ συγγραφέας τὰς Ἐπιστολὰς καὶ κατὰ τὴν ΙΖ' ἑκατονταετηρίδα ἀκμάσας, ὅτι Λουδοβίκος ὁ ΙΓ', κατοπτριζόμενος ἡμέραν τινὰ καὶ βλέπων μετ' ἐκπλήξεως τὴν σεπτὴν αὐτοῦ κεφαλὴν βρῆθουσαν ἀργυρῶν τριχῶν, «Φρονῶ, εἶπεν, ὅτι εἶναι αἱ πολλαὶ προσαγορεύσεις, ἃς ὑπέστην, ἀφ' οὗ ἀνέβην εἰς τὸν θρόνον, αἵτινες μοὶ ἐλεύκαναν τόσον ἐνωρὶς τὴν κεφαλὴν.» Ἐκτοτε ὁμως, εὐτυχῶς, ἡ *παρλάταις* ἀπώλεσαν τὴν ἐπιβλαβὴ ἐκείνην ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐνέργειαν καὶ σήμερον, ἐν Ἀθήναις τοῦλάχιστον, μόνον ὕπνον φέρουσιν. Ἄλλως ἀλλοίμονον! καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ μείρακες θὰ ἐγίνοντο ταχέως πολλοὶ ὡς ὀγδοηκοντοῦται, διότι οὐδαμοῦ γῆς λέγονται τόσα λόγια, ὡς ἐν Ἀθήναις· δὲν λέγει τὸ ἀρχαῖον ἐπίγραμμα:

Ἄνδρῶν ἀπάντων λαλίστεροι Ἕλληνες,
Ἕλλήνων δ' ἀπάντων λαλίστατοι Ἀθηναῖοι;

ἅπας δὲ ὁ βίος ἡμῶν τί ἄλλο εἶναι ἢ μακρὰ, παρατεταμένη, ἀτελεύτητος, ὡς ἡ αἰωνιότης, διφυῆς λογοποιεῖα πρὸς ἐκπόρθησιν ἢ διατήρησιν τῆς ἐξουσίας;

Εὐτυχέστερος Λουδοβίκου τοῦ ΙΓ'^{*}, ὑπῆρξεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Λουδοβίκος ὁ ΙΔ', διότι προσεφώνησαν αὐτῷ καὶ ἀποθαμένοι καὶ οἱ νεκροὶ ψηφοφοροῦσι μὲν ἐνίοτε ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὰς βουλευτικὰς ἢ δημοτικὰς ἐκλογάς, ἀλλ', ὡς γνωστόν, δὲν μακρηγοροῦσι. Τρεῖς ἀντιπρόσωποι τῆς Συνελεύσεως τῆς Βρεττανίας ἦλθον ποτὲ νὰ προσαγορεύσωσι τῷ βασιλεῖ. Ὁ ἐπίσκοπος, ὅστις ἦν καὶ ὁ πρῶτος, ἀπώλεσε καθ' ὁδὸν τὸν μικρὸν τῆς ῥητορείας αὐτοῦ σάκκον καὶ ἔμεινεν ἄλαλος. Ὁ ἀκολουθῶν αὐτῷ εὐπατρίδης ἤρξατο—διότι ἔπρεπε κατὶ νὰ εἶπῃ—κράζων:

— Βασιλεῦ, ὁ παπποῦς μου, ὁ πατὴρ μου, καὶ ἐγώ, ταπεινὸς δοῦλος τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος, ἀπεθάναμεν ὅλοι, καὶ οἱ τρεῖς, ἐν τῇ ὑμετέρᾳ ὑπηρεσίᾳ.

— Ἄρκει, ἀρκει, διέκοψε Λουδοβίκος ὁ ΙΓ', δὲν ἐννοῶ τὰς προσλαλιὰς τῶν ἀποθαμένων.

Καὶ Ἐρρόικος ὁ Δ' ὑπῆρξε καὶ οὗτος εὐτυχῆς· εὕρισκετο ἐν Ῥουένῃ (Rouen, ἀρχ. Ῥοδόμαγον), πρωτεύουσά ἄλλοτε τῆς Νορμανδίας, καὶ ἰδοὺ

¹ Ἐξοδ. Ζ', 16, κ. ἐφ.

ἔρχεται ἀπεσταλμένος τῆς πόλεως ἵνα προσφωνήσῃ βασιλεῖ καὶ ἄρχεται:
— Βασιλεῦ !.. καὶ πάλιν βασιλεῦ !.. καὶ ἐκ τρίτου βασιλεῦ !..

Καὶ ὁ λαὸς κράζει :

— Σ' τὸ σκολεῖό ! ς' τὸ σκολεῖο ὁ ρήτορας !

Καὶ ὁ βασιλεὺς :

— Δὲν παραξενεύομαι, διότι οἱ Νορμανδοὶ εἶναι συνηθισμένοι νὰ λείπουν ἀπὸ λόγου.

Ἄλλ' ἴδου καὶ εὐφυῆς διερμηνεύς γλώσσης ἦν ἡγνός. Ἡ βασίλισσα Μαρία ἡ ἀπὸ Μεδίκων, χήρα Ἐρρίκου τοῦ Δ' καὶ μήτηρ τοῦ ἀνηλίκου ἔτι Λουδοβίκου τοῦ Π', παρεῖχεν ἀκρόασιν πρὸς ἑλβετοὺς πρεσβευτάς, ἐξ ὧν τις ἡγόρευσεν ἐν γλώσση ὅλως ἀγνώστῃ τῇ βασιλομήτορι· δι' ὃ καὶ ἠρώτησεν αὐτὴ τὸν διερμηνέα τί εἶπον οἱ πρέσβεις, ἵνα δώσει αὐτοῖς τὴν κατάλληλον ἀπάντησιν.

— Οἱ πρεσβευταὶ οὗτοι λέγουσι, Μεγαλειοτάτη, — ἀπήντησεν ἀναιδῶς ὁ διερμηνεύς, ὅστις ἤξευρε καὶ ἐλάλει τὴν γλώσσαν τῶν Ἑλβετῶν, ὅσον καὶ ἡ λογία ὄνος τοῦ Βαλαάμ τὴν ἐβραϊκὴν —, ὅτι εἴσθε ἡ μεγαλύτερα βασίλισσα τῆς Εὐρώπης, ἡ ὠραιότερα, ἡ ἑρασιμιώτερα, ἡ . . .

— Δὲν εἶπον ἀκριβῶς αὐτά, διέκοψαν τὸν κόλακα ἔνιοι τῶν ἐκεῖ παρευρισκομένων, οἵτινες ἐγίνωσκον τῶν πρεσβευτῶν τὴν γλώσσαν.

— Ἄν δὲν τα εἶπον, ἔπρεπε νὰ τα εἶπουν, ἀπήντησεν ὀργίλως ὁ Μίλων, διότι τοιοῦτον τὸ ὄνομα τοῦ περιδόξου ἀνδρός.

Καὶ ἐνταῦθα μικρά τις περὶ ἀγορεύσεων σκέψις: Θαυμάζομεν τοὺς κοινοβουλευτικοὺς ρήτορας καὶ μένομεν κεχηγνότες βλέποντες αὐτοὺς ἀγορεύοντας ἐπὶ πολλὰς ὥρας, χωρὶς σχεδὸν νὰ ἀναπνεύσωσι, καὶ λησμονοῦμεν — πόσον ἀληθῶς δεικνύμεθα ἄδικοι ! — τὴν ἐν τῷ οἴκῳ ἔμμουσον στωμιλίαν δεσποινῶν καὶ δεσποινίδων, δυναμένων νὰ συρμολογήσωσιν ὅλον ἡμερονύκτιον χωρὶς τὸ παράπαν νὰ αἰσθανθῶσι κόπωσιν· ἀλλὰ δὲν εἶπον οἱ σοφοὶ ἡμῶν πρόγονοι *λάληθρον θῆλυ γένος*; Δὲν λέγει ὡσαύτως καὶ ὁ Φενελὼν: «Αἱ γυναῖκες», — καὶ κατὰ ἤξευρε βεβαίως περὶ γυναικῶν ὁ σεβαστὸς ἐπίσκοπος, ὅστις ἤκουσε τοὺς στεναγμοὺς τῆς ἀπαρηγορήτου ζωντοχήρας Καλυψοῦς —, «αἱ γυναῖκες εἰσὶν ἐνθουσιώδεις εἰς ὅ,τι καὶ ἂν λέγωσι, καὶ ὁ ἐνθουσιασμός ἄγει εἰς τὸ λέγειν πολλά.» Ἔπεα πτερόεντα ἀναντιρρήτως καὶ τὰ τῶν ἀνδρῶν καὶ τὰ τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ πᾶς νουεχῆς καὶ πρακτικὸς ἀνὴρ, πᾶς ἀνὴρ *fin de siècle* προτιμᾷ, τῆς παταγώδους ἀλλ' ἀγόνου ἀνδρικής ρητορείας, τὴν ἡρεμον γυναικειάν στωμιλίαν, διότι ἡ περὶ ἀνθῶν, πτερῶν, ταινιῶν, *μπέρτας, ζακέ, κοστὺμ* καὶ ἄλλων τοιούτων συρμολογία θ' ἀπολήξῃ εἰς ὠραίαν *τοαλέτταν*, ἣτις θ' ἀναδείξῃ τὴν φέρουσαν, θὰ ὠφελήσῃ τοὺς παρασχόντας τὰ ὑλικά ἐμπόρους, τὴν βάρπτριαν καὶ τὴν πιλοποῖον καὶ οὐχὶ ὀλίγον τὸ δημόσιον, τὸ τόσον βαρέως φορολογοῦν τὰ τοῦ συρμοῦ εἶδη. Ἐκ τῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμως ρητορείας, ὅσον εὐγλωττος, ὅσον ἐλκυστικὴ καὶ ἂν ὑποτεθῇ, μόνον

ἀπώλεια χρόνου ἐπέρχεται, διότι πάντες γινώσκουσιν ὅτι γίνεται αὕτη *pro domo sua*, ὑπὲρ τῶν τοῦ κόμματος συμφερόντων, καὶ χρόνου φειδου ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, ἢ, κατὰ τοὺς ἄγαν πρακτικούς Ἕλληνας, χρόνος *χρῆμα*, «time is money». Οὕτω τῶν πάντων ἀκριβῶς ὑπολογιζομένων, προτιμητέα τῆς πομπῶδους ἀλλ' εἰς οὐδὲν κοινοφελὲς ἀποληγούσης βουλευτικῆς ῥητορείας τὸ οἰκιακὸν ἐκεῖνο περὶ συρμῶν κελεύσμα, εἰς ὥραιαν ἀμφίεσιν ἐνσαρκούμενον· δὲν εἶπεν ὁ Μυσσέ ὅτι «ἡ γυνὴ εἶναι τὸ ὠραιότατον τῶν πτηνῶν ;» ἄρα λοιπὸν κελαδεῖ. Ἄλλ' ἂν τὸ κομφεούμενον πτηνόν, ἀπὸ νίκης εἰς νίκην ἱπτάμενον καὶ ἐπαιρούμενον, εἰσέλθῃ ἐπὶ τέλει καὶ εἰς τὸ κοινοβούλιον, ὡς εἰσῆλθε καὶ εἰς τὸ πανεπιστήμιον ; τετέλεσται ! Τὸ εὐμουσον *κίου, κίου* θὰ παύσῃ καὶ θὰ μετατραπῇ εἰς τὴν ἄμουσον περὶ πολιτικῶν συζήτησιν καὶ ἡ κυρία βουλευτικὴ ἢ *βουλευτίνα*—κατὰ τὴν νεωτέραν ἀπτικὴν—χάριν τοῦ ὁμοιομόρφου, ἵνα μὴ ἀποτελῇ ἀλλόφυλον μειονοψηφίαν, μειονοψηφίαν *shoching*, θὰ φορέσῃ *παρταλόρια*, θὰ καπνίζῃ σιγάρον, τῇ πλειονοψηφίᾳ ἐπομένη, καὶ θὰ φέρῃ περιστροφὸν διὰ τὰς ἐκτάκτους ἐκείνας συνεδρίας, ὅτε σὺν τῇ γλώττῃ λαλοῦσι καὶ αἱ χεῖρες, καὶ οἱ πόδες, τὸ πύξ, τὸ λάξ, ἢ ὀμπρέλλαις ἢ τὰ μπαστούνια. Σῶσον Θεέ ! ἀποτρέψωμεν ἐν τάχει τὸ βλέμμα ἐκ τοῦ εἰδεχθοῦς τούτου θεάματος, ἐπαναφέροντες αὐτὸ εἰς τὰς καλὰς ἐκείνας αὐλάς, ὅπου ἐβασίλευε τὸ πνεῦμα καὶ ἡ μωρία, ὁ εὐφρόσυτος πάντοτε γέλως, ὁ ζωογόνος οὗτος ἥλιος τῆς ψυχῆς· δὲν εἶπε πάνυ δικαίως ὁ εὐφυῆς Σιαμόφρ· «la plus perdue de toutes les journées, est celle où l'on n'a pas ri ;»

Σήμερον ὁ μεταβαίνων ἀπὸ ἐκκλησίας εἰς *ναόν*¹, ἢ ἀπὸ τοῦ κηρύγματος² εἰς τὴν λειτουργίαν δὲν νομίζει ἑαυτὸν κολαζόμενον, οὐδὲ ὑπάρχει βεβαίως ἐν Εὐρώπῃ ἡγεμόν, ὅστις νὰ λέγῃ πρὸς ξένης δυνάμεως πρεσβευτὴν ὅτι Λουδοβίκος ὁ II' ἔλεγε πρὸς τὸν τῆς Σουηδίας, ὃν μεγάλως ἠνύδει :

— Κύριε δὲ Σπάρ, δὲν ἀνήκομεν εἰς τὴν αὐτὴν θρησκείαν, καὶ πολὺ λυποῦμαι· θὰ ὑπάγω μίαν ἡμέραν εἰς τὸν παράδεισον καὶ δὲν θὰ σας εὔρω.

— Συγχωρήσατέ με, Μεγαλειότατε, ἀπεκρίνετο μεθ' ἑτοιμότητος ἐκεῖνος, ὁ βασιλεὺς, ὁ κύριός μου, μὲ διέταξε νὰ σας ἀκολουθήσω πανταχοῦ.

Σήμερον ὁ φόβος τῆς κολάσεως ἐμειώθη πολὺ, — χωρὶς δυστυχῶς νὰ αὐξήσῃ ὁ πρὸς τὸν παράδεισον φόβος· λεχθήτω δὲ τοῦτο σιγά, σιγά καὶ ἐν παρενθέσει, ἵνα μὴ ἀκούσωσιν οἱ δῦσπιστοι καὶ εὐφρανθῶσι—τότε ὁμοῦ πάντῃ διαφόρως εἶχον ταῦτα. Ἄν δὲ ἔκτοτε ἀπηλλάγημεν τοῦ φόβου τῆς γείνης, τοῦτο ὁμολογουμένως ὀφείλεται εἰς τὸν εὐτράπελον τύπον, ὅστις ποῦ μὲν ὡς *Σατανᾶς* ἢ *Βελζεβούλ*, ποῦ δὲ ὡς *Διάβολος* ἢ *Ἀσμοδαῖος*, δι' εὐφύας καὶ χαριτολογημάτων ἐξωκείωσεν ἡμᾶς πρὸς τὴν κόλασιν, ἀποδείξας ὅτι ὁ κακόμοιρος ὁ Διάβολος δὲν εἶναι τόσον

¹ Ἡ λέξις *temple*, *ναός*, σημαίνει κυρίως παρὰ Γάλλοις τὸν ναὸν τῶν διαμαρτυρομένων.

² Ὡς γνωστὸν τὸ *preche*, *κήρυγμα*, *διδαχὴ* εἶναι παρὰ διαμαρτυρομένοις, ὅτι ἡ λειτουργία παρ' ὀρθοδόξοις καὶ καθολικοῖς.

μαῦρος, ὅσον σεβασταὶ ἀλλ' ἄγαν εὐπίστοι κυροῦνται φαντάζονται καὶ λέγουσιν αὐτόν.

Παρουσιάσωμεν τὸν ἄνδρα, διότι τὰ μάλα εὐπαρουσίαστος· εἶναι ἐκ τῶν ἀθανάτων τοῦ γαλλικοῦ Ὀλύμπου ἢ, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἤττον μυθολογικαῖς, εἶναι μέλος τῆς ὑπὸ τοῦ καρδινάλιου Ῥισχελίου ἰδρυθείσης τῷ 1634 Γαλλικῆς Ἀκαδημείας, εἰ καὶ οὐδὲν οὐδέποτε συνέγραψε πλὴν μικρᾶς τινος σατύρας καὶ ἐγκωμιαστικῶν περὶ Μαζαρίνου ἄρθρων, ταῦτα δὲ ἐν τῇ Ἐφημερίδι, «Gazette,» ἧς εἶχε τὴν ἐπιστασίαν. Εἶναι κόμης δὲ Σεράν, καίπερ μὴ ἔλκων τὸ γένος ἐξ εὐπατριδῶν· εἶναι τέλος καὶ σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας καὶ πληρεξούσιος πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας, ἀντιπροσωπεύσας αὐτὴν πολλαχοῦ, εἰ καὶ οὐδὲν εἶχε κοινὸν πρὸς τὰ τοιαῦτα. Ἄλλ' ἀκριβῶς ἢ ἔλλειψις τῶν ἀπαιτουμένων προσόντων καὶ συγχρόνως ἢ ἐπιτυχία δὲν μαρτυροῦσι τὸ ἔξυπνον, τὸ τετραπέρατον παρ' ὀλίγον νὰ εἶπω τὸ ἑλληνικὸν τοῦ ἀνδρός; Λέγω δὲ ἑλληνικόν, διότι ἀπαράμιλλος ἢ περὶ τὰ τοιαῦτα ἑλληνικὴ ἱκανότης, τὴν τάξιν τῶν ἐπιτηθείων ἀποτελοῦσα. Ἐκαλεῖτο Γουλιέλμος δὲ Βωτρὺ (de Bautru, καὶ ἔθεωρεῖτο ὡς ὁ μεγαλειότερος ψεύστης τῆς αὐτῆς Ἄννης τῆς ἐξ Αὐστρίας, συζύγου Λουδοβίκου τοῦ ΙΓ', ἀλλὰ τὸ ψεῦδεσθαι ἐλογίζετο προσὸν προόδου καὶ προαγωγῆς ἐν ταῖς τότε αὐλαῖς. Τὰ πάντα ἦσαν ψευδῆ παρ' αὐτῷ, κατὰ τὸν Μαριγγύ, — ἐκ τῶν σατυριστῶν τοῦ Μαζαρίνου, τῶν ἐκτοξεύοντων κατ' αὐτοῦ τὰς περιφήμους μαζαριναδάς —, ἐπιχαρίτως παίζοντα πρὸς τὴν λέξιν *faux* (ψευδῆς) καὶ λέγοντα τὰ ὅλως ἀνεξελληνίστα ταῦτα, ὅτι ὁ Βωτρὺ ἐγεννήθη ἐκ *fausse couche*, ὅτι ἐβαπτίσθη διὰ *faux sel*, ὅτι δὲν κατόκει ἀλλαχοῦ ἢ ἐν τοῖς *fau-bourgs*, ὅτι διήρχετο πάντοτε διὰ τῶν *fausses portes*, ὅτι ἐζήτει ἀείποτε τὰ *faux-fuyants* καὶ ἐτραγῶδει πάντοτε ἐν *faux-bourdon*. Ἄλλ' ὁ Βωτρὺ ἐκέκτητο προσὸν πᾶν αὐτοῦ μειονέκτημα κολάζον, ἦν πλούσιος τὸ πνεῦμα καὶ τὸ πνεῦμα, ὡς οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ κραταῖοί τῆς γῆς, ἔκοπτε τότε νόμισμα, κυκλοφοροῦν ἀνὰ τὸν κόσμον καὶ ἀνοῖγον πᾶσαν θύραν· καὶ ὁ αὐλικὸς τῆς βασιλίσσης Ἄννης ἐγένετο διάσημος ἐπὶ σκώμμασι καὶ εὐφρολογίαις, σκορπιζων δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς εὐφροίας αὐτοῦ τὸ τάλαντον.

Εὐρισκόμενος ἐν Ἰσπανίᾳ ὡς πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας, ἐπισκέψατο τὴν ἐν Ἐσκουριάῃ περίφημον βιβλιοθήκην καὶ ἔσχεν ἀφορμὴν νὰ σχετισθῆ πρὸς τὸν βιβλιοθηκάριον. Ἐρωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Φιλίππου τοῦ Γ' πῶς ἐφάνη αὐτῷ ἡ βιβλιοθήκη :

«— Ἡ βιβλιοθήκη, ἀπήντησεν εἶναι πολλὰ καλή, ἀλλ' ἡ Υ. Μ. ἔπρεπε νὰ κάμῃ τὸν βιβλιοθηκάριον ὑπουργόν τῆς ἐπὶ τῶν οικονομικῶν.

— Διατί; ἠρώτησεν ὁ βασιλεὺς

— Διότι εἶναι ἄνθρωπος σπάνιος, δὲν ἐγγίζει καθόλου εἰς τοὺς θησαυρούς, τοὺς ὁποίους τῷ ἐμπιστεύονται, καὶ ὡς δὲν ἐπῆρε τίποτε ἐκ τῶν βιβλίων τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος, οὕτως οὐδὲν θὰ πάρῃ καὶ ἐκ τῶν χρημάτων Αὐτῆς».

Και à propos, — ἀνεξελληνιστον γὰρ ἀφήκαν, κατὰ τὸ σύνθηες, καὶ τὸ χρησιμώτατον, τὸ χρυσοῦν τοῦτο λεξείδιον οἱ σοφοὶ ἡμῶν γλωσσοκαθαρισταί, οἱ βλέποντες πανταχοῦ τὸ κάρφος καὶ οὐδαμοῦ τὴν δοκὸν καὶ οἱ οὐχὶ πάντοτε à propos ἐργαζόμενοι —, à propos λοιπὸν βιβλιοθήκης καὶ βιβλιοθηκαρίου εὐφρέστατον, εἰ καὶ μικρόν τι ἀνατολικόν, τὸ χαριτολόγημα τοῦτο : «Ὅτι ἀγράμματος βιβλιοφύλαξ ἐντὸς πλουσίας βιβλιοθήκης εἶναι ὅ,τι εὐνοῦχος ἐντὸς χαρμεῖου». Ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν Βωτρῦ :

Ἡμέραν τινὰ μεταβαίνων παρὰ τῇ βασιλίσῃ * Ἄννη εἶδεν ἐν τῷ ἀντιθαλάμῳ τὸν δοῦκα δὲ Ῥοκλῶρ, ὅστις ἔκαμεν αὐτῷ διὰ τῶν δακτύλων τὸ σημεῖον τῶν κεράτων, δι' ὅπερ ὁ Βωτρῦ κᾶπως ἐχολώθη, διότι ὑπῆρχεν ὑπνόοια, βεβαιότης μάλιστα, ὅτι εἶχε γεννηθῆ ὑπὸ τὸν δυσμενῆ τοῦ Αἰγόκερα ἀστερισμὸν ἐν τούτοις ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον αὐτοῦ καὶ εἰσῆλθε περίλυπος εἰς τὸ δωμάτιον τῆς βασιλίσσης.

— Τί τρέχει; εἶπεν ἔκπληκτος Ἄννα ἡ ἐξ Αὐστρίας, βλέπουσα σύννουν τὸν φαῖδρον αὐτῆς αὐλικόν, τί τρέχει; θέλω νὰ το μάθω.

— Μεγαλειοτάτη, εἶπε μετὰ μακρὰν ἀντίστασιν ὁ Βωτρῦ, οἶονεὶ ὑπείκων εἰς διαταγὴν, ἐρχόμενος ἐδῶ εἶδον εἰς τὸν ἀντιθάλαμον τὸν δοῦκα δὲ Ῥοκλῶρ δεικνύοντα εἰς τὰς θεραπεινίδας Ὑμῶν πᾶν ὅ,τι ἐφόρει.

Ἄλλ' ἡ βασίλισσα, ἀγνοοῦσα ὅτι διὰ τοῦ ἀπᾶν ὅ,τι ἐφόρει» ὑπηνίσσετο Μενελάου στέμμα, φύσει ἀφανές, διότι κατὰ τὸν Σκαρρῶν τὸ στέμμα ἐκεῖνο εἶναι :

.....Un mystérieux bois
que personne ne voit, et qu'on croit toutefois,

καὶ τίς οἶδε τί φοβουμένη, ἡγανάκτησε σφόδρα κατὰ τοῦ ἀτυχοῦς Ῥοκλῶρ, ὅστις εἶδε καὶ ἔπαθεν ἵνα μεταπέιση τὴν βασίλισσαν, διηγούμενος τὴν ἱστορίαν τῶν κεράτων.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ δοῦξ τῆς Αὐρηλίας εὐρίσκετο ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Λουξεμβούργου ἐν μέρει ἔνθα ἡ τοῦ ἡλίου ἀντανάκλασις καθίστα τὴν θερμότητα ἀνυπόφορον. Μεταξὺ δὲ τῶν περιστοιχιζόντων τὸν δοῦκα, πάντων ἀσκεπῶν, ἦν καὶ ὁ Βωτρῦ, ὅστις τὴν σεπτὴν αὐτοῦ κεφαλὴν, — καὶ ὄντως σεπτῇ, δὲν ἔφερε κόσμους Μυκηνῶν, στέμμα Μενελάου, κομψοτέχνημα τῆς κυρίας Βωτρῦ —; αἰσθανόμενος καιομένην, εἶπεν, ὅτι οἱ πρίγκιπες δὲν ἀγαπῶσι κἀνένα.

— Διαμαρτύρομαι, ἀπήντησεν εὐθὺς ὁ πρίγκιψ, οὐδεὶς δύναται νὰ μοι ἀποδώσῃ τοιαύτην μομφὴν, διότι ἀγαπῶ πάντας τοὺς φίλους μου.

— Ἄν ἡ Ὑμετέρα Ὑψηλότης δὲν τοὺς ἀγαπᾷ βραστοὺς, ἐπανέλαβεν ὁ ἀθυρόστομος Βωτρῦ, τοὺς ἀγαπᾷ τοῦλάχιστον καλὰ ψητοὺς.

Βλέπων ποτὲ ἐπὶ ἐστίας (cheminée) τὰ ἀγαλμάτια τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῆς Εἰρήνης ἐναγκαλιζόμενα : «Ἐναγκαλιζονται, εἶπε, φιλοῦνται, λέγει ἡ μία τῆς ἄλλης addio, διότι δὲν θὰ ξαναἰδωθοῦν πλέον.

Παρουσιάζω δὲ ποτε ποιητὴν — πλεονασμὸς δὲ τὸ εἰπεῖν πτωχὸν

—πρός τινα χρυσοκάνθαρον : «Ίδού, κύριε, εἶπεν, ἄνθρωπος ὅστις θάσας δώσῃ τὴν ἀθανασίαν, ἀρκεῖ νὰ τῷ δώσῃτε τὰ πρὸς τὸ ζῆν».

* * *
Ὁ Βαλζάκ, ἐκ τῶν φιλοπόνων συγγραφέων, τῶν προαγαγόντων τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, οὕτινος καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐμνήσθημεν, ἦν κράσεως νοσηρᾶς καὶ ὡς ἐκ τούτου πάντοτε ἄρρωστος.

Ἡμέραν τινὰ καθ' ἣν εὐρίσκετο παρὰ τῷ Ρισχελύφ, οὗ τὴν εὐνοίαν ἐπεζήτει, ὁ καρδινάλιος ἠρώτησεν αὐτὸν ἂν ἔχῃ καλλίτερα τὴν ὑγείαν. «Καὶ πῶς νὰ ἔχῃ, ἐξοχώτατε, εἶπεν ὁ ἐκεῖ παρῶν Βωτρῦ, πρὶν ἢ ὁ Βαλζάκ λάβῃ καιρὸν νὰ ἀπαντήσῃ, πῶς νὰ ἔχῃ, ἀφ' οὗ ὁμιλεῖ πάντοτε περὶ ἑαυτοῦ, καὶ κάθε φορὰν πού ὁμιλεῖ βγάζει τὸ καπέλλο του, κρυολογεῖ καὶ συναχώνεται!»!

* * *
Καὶ ἐνταῦθα ἄρχεται ἡ βίβλος παθημάτων Βωτρῦ, ἵνα πληρωθῇ τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο ... ἔστι δίκης ὀφθαλμός :

Ὁ τοσοῦτον σκληρῶς σκόψας τὸν ἀγαθὸν Βαλζάκ, —μεγάλως λυπηθέντα ἐπὶ τῷ σαρκασμῷ ἐκείνῳ ἐνώπιον τοῦ πανισχύρου ὑπουργοῦ, παρ' οὗ ἤλπιζε προστασίαν—, θὰ εὔρη καὶ οὗτος τὸν σκόπτην αὐτοῦ καὶ θὰ χλευασθῇ μάλιστα ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. Λουδοβίκος ὁ ΙΓ' ἠκροᾶτο μετὰ φανερᾶς ἀνυπομονησίας προσλαλιᾶς δημάρχου μικρᾶς τινος πόλεως, ὁ δὲ Βωτρῦ, ἵνα εὐαρεστήσῃ τῷ δυσανασχετοῦντι βασιλεῖ, διακόπτει αἰφνης τὸν τοῦ δήμου ῥήτορα διὰ τῆς ἀπρεποῦς ταύτης ἀποστροφῆς :

— Κύριε δήμαρχε, τὰ γαϊδούρια τοῦ τόπου σας τί τιμὴν ἔχουν ;

— Ὅταν εἶναι τοῦ ἀναστήματός σου, ἀπήντησεν ἐτοίμως ὁ δημοτικὸς ἄρχων, θεωρῶν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν τὸν αὐλικόν, καὶ ἔχουν τὸ μαλλί σου, ἀξίζουσι δέκα σκουῶδα, καὶ ἐξηκολούθησε τὴν ἀγόρευσιν αὐτοῦ.

Φεῦ τῶν ἀνθρωπίνων ! τὰ πάντα γηράσκουσιν ἐν τῷ ψευδεῖ τούτῳ κόσμῳ καὶ αὐταὶ ἔτι αἱ λέξεις ! Τίς θὰ ἔλεγεν ὅτι τὸ κακὸν ἐκεῖνο γαῖδαρος, δι' ὅπερ τοσοῦτον ἐχολώθη ὁ ἀγαθὸς δήμαρχος, ἦν ἄλλοτε λέξις chic, λέξις comme il faut, distinguée, ὡς μαρτυρεῖ ὁ περὶ φημος οὗτος τῆς Ἰλιάδος στίχος, ὁ παρασχὼν τοσαύτας κωμικὰς δυσχερείας τῇ κυρίᾳ Δασίῃ καὶ ἄλλοις τοῦ Ὀμήρου μεταφρασταῖς :

Ὡς δ' ὅτ' ὄνος παρ' ἄρουραν ἰών¹ . . .

ἐνθα ὁ μεγάλθυμος, ὁ ἔφθιμος, ὁ πελώριος Δῖας, «ἔρκος Ἀχαιῶν» παραβάλλεται πρὸς τὸν νῦν ἐκπεπτωκότα καὶ περιφρονούμενον γαῖδαρον ; Sic transit gloria asinae !

* * *
Ἦσαν οἱ χρόνοι καθ' οὓς οἱ μεγιστᾶνες, ἐπὶ τῇ ἰσχύϊ καὶ τῇ εὐγενείᾳ αὐτῶν ἐπαιρόμενοι, ἀνηλεῶς ἐνέπαιζον τοὺς ταλαιπώρους τηβερνικούς ἢ τηβερνοφόρους «gens de robe», ὡς οἱ Γάλλοι καλοῦσι τοὺς θεμιστοπόλας, διότι ἐκπαλαι ἡ δέσποινα Θέμις, ἡ dame Thémis, ὑπῆρξε παρ' αὐτοῖς collet monté, περιβεβλημένη εὐρείαν, μακράν, ποδῆρη ἐσθῆτα, robe,—θθεν καὶ «gens de robe» οἱ τῆς θεᾶς λει-

¹ Ὅρα ἐν Ἀττικῷ Ἡμερολογίῳ 1889: Ἀρχαῖοι καὶ Νεώτεροι, σελ. 182.

² Ἰλιάδος Δ, 55δ.

τουργοί —, ἥτις καλύπτει αὐτὴν ἀπὸ τοῦ τραχήλου ἕως τῶν ποδῶν, ὡς ἐμπρέπει τῇ σοβαρᾷ τῆς δικαιοσύνης ἐφόρῳ. Ἄν δὲ ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ῥοβεσπιέρρου ἐφόρεσε καὶ αὕτη κόκκινο σκουφο καὶ ἐγένετο sans-culotte, ἥτοι ξεβράκωτη, ἦσαν ὅμως καὶ χρόνοι γενικῆς παραφροσύνης· ἀλλ' ἐπὶ τὴν διήγησιν :

Τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην σεβαστός τις κύριος μετέβαινε πρὸς ἐπίσκεψιν εἰς ἀρχοντικόν τι μέγαρον καὶ ἔλεγε τῷ θαλαμηπόλῳ :

- Εἶναι μέσα ὁ κύριος κόμης ;
- Μάλιστα, κύριε, ποῖον νὰ ἀναγγείλω ;
- Τὸν πρόεδρον τάδε.

Ἦν πρόεδρος δικαστηρίου τινὸς τῶν Βορδιγάλλων.

Καὶ ὁ θαλαμηπόλος πρὸς τὸν κόμητα :

- Εἶναι ὁ πρόεδρος τοῦ Βορδώ.
- Πές του πῶς εἶμαι ἄρρωστος.
- Ὁ κύριος κόμης εἶναι ἄρρωστος.
- Μοῦ κακοφαίνεται πολὺ, ἀλλὰ θέλω νὰ πιάσω τὸ σφυγμὸ τῆς

Αὐτοῦ Ἐξοχότητος διὰ νὰ βεβαιωθῶ.

Καὶ ὁ θεράπων πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα :

- Θέλει νὰ σας πιάσῃ τὸ σφυγμὸ.
- Πές του ὅτι ἀπέθανε.
- Ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ἀπέθανε.
- Ζωὴ σὲ λόγου σου, ἀλλὰ θέλω νὰ ἔμβω διὰ νὰ τοῦ ἴω Θεὸς

ἡχοῦσται.

Καὶ ὁ θαλαμηπόλος πρὸς τὸν ἀποθαμένον :

- Δὲν τὸ κουνεῖ ἀπ' ἐδῶ· θέλει νὰ ἔλθῃ διὰ νὰ σᾶς πῇ Θεὸς ἡχοῦσται !
- Τότε γλήγορα σκέπασέ με.

Καὶ ὁ κόμης ῥίπτεται ἐν τάχει ἐπὶ τῆς κλίνης, περιτυλίσσεται ἐντὸς σινδόνης, δίκην σαβάνου καὶ ἀπομιμεῖται τὸν νεκρὸν.

Ὁ πρόεδρος εἰσέρχεται μετὰ σοβαρότητος, γονυπετεῖ πρὸ τῆς κλίνης, δέεται ἐπὶ ὄραν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τοῦ μεταστάντος, εἶτα δὲ ἐγειρόμενος καὶ λαμβάνων ἀνὰ χεῖρας μέγα ἀγιασματάριον (bénitier), παρὰ τῇ κλίνῃ ἀνηρητημένον, χύνει ἅπαν τὸ ἐν αὐτῷ ἀγίασμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀποθαμένου καὶ ἐξέρχεται μετὰ τῆς αὐτῆς σοβαρότητος.

Καὶ οὕτως ὁ καλὸς Βωτρὺ, διότι ὁ Βωτρὺ ἦν ὁ farceur μακαρίτης, τὴν ἔπαθε τὸ δὴ λεγόμενον χιῶτικῆ ἀντὶ νὰ ἐμπαίξῃ τὸν πρόεδρον ἐνεπαίχθη ὑπ' αὐτοῦ, λαβὼν ἐπὶ τέλους καὶ τοῦ ἐμπαυχθέντος τὸ βάπτισμα. Καὶ ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος καλὰ καὶ σώναι ἠθέλησε νὰ ἀποθάνῃ, ἐνταφιάσωμεν αὐτὸν μετὰ τῆς προσηκούσης τῇ ἀξίᾳ τοῦ ἀνδρὸς πομπῆς.

*
*

Σκιαγραφήσωμεν νῦν κραταιὸν ἄρχοντα τῶν χρόνων ἐκείνων, τοσοῦτ' ἄλλο ἀξιωματικὸν καθ' ὅσον ἠτύχησεν οὐ μόνον νὰ ἴδῃ βρυκόλακα, τοῦθ' ὅπερ πολὺ σπάνιον καὶ μόνον ταῖς σεβασταῖς κυρούλαις ἐφικτόν, ἀλλὰ καὶ νὰ μετρήσῃ ἐπὶ τῆς ῥάχεως αὐτοῦ παρὰ μίαν τεσσαρά-

κοντα. Καὶ ὁμολογουμένως ὁ πάντων κραταιότατος ὑπῆρξεν ὁ δούξ δ' Ἐπερνών. Τρεῖς εἶδε διαδεχομένας ἐν Γαλλίᾳ βασιλείας: Ἐρρίκου τοῦ Γ',—οὔτινος ἐκτῆσατο τὴν εὐνοίαν «par d'indignes complaisances», λέγει ἡ ἱστορία, καὶ ἐγένετο ἐκ τῶν «mignons» αὐτοῦ, ὡς στιγματιζόμενοι ἐκλήθησαν οἱ τοῦ βασιλέως ἐκείνου εὐνοούμενοι—, Ἐρρίκου τοῦ Δ'— ὅστις πᾶσαν ἐναπέθετο αὐτῷ ἐμπιστοσύνην, ἐκ τῆς παρρησίας τοῦ ἀνδρὸς θελγόμενος,—καὶ τέλος Μαρίας τῆς ἀπὸ Μεδίκων, χήρας ἐκείνου καὶ μητρὸς τοῦ ἀνηλικίου Λουδοβίκου τοῦ ΙΓ', πρὸς ἣν παρέσχε μεγίστας ὑπηρεσίας κατὰ τὴν πολυτάραχον αὐτῆς ἀντιβασιλείαν.

—Ἐπερνών, δὲν με ἀγαπᾶς· δὲν με ἠγάπησες ποτέ, ἔλεγεν αὐτῷ ἡμέραν τινὰ μετὰ πόνου Ἐρρίκος ὁ Δ'.

—Βασιλεῦ, ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης, δὲν ἔχει πιστότερον ἐμοῦ ὑπηρετήν· θὰ προὔτιμων νὰ ἀποθάνω ἢ νὰ ὑπολειφθῶ καὶ κατὰ τὸ ἐλάχιστον τῶν καθηκόντων μου, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν φιλίαν ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης γινώσκει ὅτι ἡ φιλία κτᾶται διὰ τῆς φιλίας.

Τὸ δὲ παρρησιαστικὸν τῆς ἀπαντήσεως ταύτης τοσοῦτον εὐηρέστησε τῷ μεγαθύμῳ ἐκείνῳ βασιλεῖ, ὥστε ἤρξατο ἔκτοτε τὴν μεγίστην πρὸς αὐτὸν ἐπιδεικνύμενος φιλίαν, ἀλλ' ἡμειφθη δι' ἀχαριστίας· διότι ὁ δ' Ἐπερνών οὐ μόνον ἠχθαιρεν αὐτὸν κρυφίως καὶ ἀντεπολιτεύετο, ἀλλὰ καὶ δὲν ὑπῆρξεν ἀμέτοχος, καθ' ἃ βασιμίως φαίνεται, τοῦ στυγεροῦ κακουργήματος, ὅπερ ἀπωρφάνωσε τὴν Γαλλίαν τοῦ ἀγαθοῦ ἐκείνου ἀνακτος· γνωστὸν δὲ ὅτι κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς δολοφονίας εὐρίσκετο ἐν τῇ ἀμάξῃ παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ βασιλέως, τοῦθ' ὅπερ δὲν ἐθεωρήθη ὡς τυχαῖον¹. Οὕτω τρεῖς διελθὼν βασιλείας μακρὸν διήνησε στρατιωτικὸν καὶ πολιτικὸν στάδιον (1554—1642) ἐπισωρεύσας ἀξιώματα ἐπὶ ἀξιώμασι καὶ γενόμενος ὁ μεγαλοπρεπέστατος καὶ ὁ κραταιότατος τῶν ἐν Γαλλίᾳ ἀρχόντων. Καὶ περὶ μὲν τῆς μεγαλοπρεπείας τοῦ ἀνδρὸς ἱστοροῦσιν ὅτι μετέβαινεν εἰς τὸ Λουβρον, ὅπου τότε ἡ αὐλή, περιστοιχιζόμενος ὑπὸ ἐξακοσίων ἢ ἐπτακοσίων εὐπατριδῶν, ἐρχομένων καθ' ἑκάστην παρ' αὐτῷ, καὶ ὅτι ἀδεία τῆς βασιλείσεως εἰσήρχετο εἰς τὸ γραφεῖον αὐτῆς, συνοδευόμενος ὑπὸ σωματοφυλάκων φερόντων τὴν οἰκοστολὴν αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ἐπὶ Ἐρρίκου τοῦ Δ' διωρίσθη διοικητῆς τῆς Προβιγκίας,—ἦν τοσοῦτον σατραπικῶς ἐκυβέρνησεν, ὥστε οἱ κάτοικοι ἐζήτησαν τὴν ἀνάκλησιν αὐτοῦ, διότι παρίστατο ὡς σκληρὸς, βίαιος, ἐκδικητικὸς, αὐθάδης πρὸς τοὺς ἀνωτέρους αὐτοῦ, μὴ ἀνεχόμενος οὔτε συμβουλὰς, οὔτε νοουθεσίας—, ἐκυκλοφόρησεν ἐν τε τῇ αὐλῇ καὶ τῇ πόλει βιβλίον φέρον φιλοκάλως ἐκτετυπωμένον ἐπὶ τῆς πρώτης σελίδος τὴν ἐξῆς πομπῶδη ἐπιγραφὴν: *Αἱ ἀνδραγαθίαι, τὰ κατορθώματα καὶ οἱ ἡρωϊσμοὶ τοῦ κυρίου δ' Ἐπερνών κατὰ τὸ εἰς Προβιγκίαν ταξείδιον αὐτοῦ.* Ἄλλ' ὦ τοῦ σκόπτου! πλὴν τῆς πρώτης σελίδος πᾶσαι αἱ λοιπαὶ ἦσαν πάλλευκοι, ὥστε ὀριμεῖα σάτυρα ἢ ἐπιγραφὴ. Ὁ δὲ δούξ μαθὼν τὸν σατυριστὴν,—

¹ Michaud: Biographie Universelle, ἐν βίῳ *Espernon* (Jean-Louis de Nogaret), Voltaire: *Essai*, κεφ. CLXXV καὶ CLXXVI.

ὅστις ἐπὶ τῷ κατορθώματι αὐτοῦ ἐπαιρόμενος δὲν ἐκρύπτετο, ὡς δοκεῖ—καὶ τὴν εὐφυΐαν αὐτοῦ θαυμάζων, διέταξεν, ὡς δίκαιον, νὰ δώσωσιν αὐτῷ ὡς γέρας παρὰ μίαν τεσσαράκοντα, τοῦ φιλοδωρουμένου κραυγάζοντος *ἀὶ! ἀὶ!* καὶ ἀποκαλοῦντος κυρίους, «τῆ ζωῆ μου, κύριοι, τῆ ζωῆ μου!» τοὺς ξυλοκοποῦντας αὐτὸν *κατεργαρέους*. "Ἄθλον ὅμως ἂν οἱ ἀξιότιμοι οὗτοι κύριοι συνεκινήθησαν ἐπὶ τῇ ἀπονεμομένῃ αὐτοῖς τιμητικῇ προσηγορίᾳ καὶ ἂν ἡ δύναμις τῶν πιπτόντων βραδισμῶν ἐχαλαρώθη. Τὸ βέβαιον ὅτι ἡ ἐκδίκησις τοῦ δουκὸς ὑπῆρξε πάνδημος, καθὼς καὶ ἡ προσβολή, διότι δὲν ἔλειψαν αἱ κακαὶ γλώσσαι νὰ διαδώσωσι πανταχοῦ τὸ ξυλοκόπημα τοῦ ἀτυχοῦς ἡμῶν φίλου, τοῦ ἐκ νεκρῶν ἀποδράντος καὶ *βρυκολακιάσατος* Βωτρώ, διότι οὗτος ἐγένετο ὁ ἥρωσ τοῦ παθήματος. Μετὰ τινὰς δὲ ἡμέρας ὁ ποιητῆς Δεβαρρῶ:—εἰς ὃν τινες ἀποδιδούσι τὸ εἰς Χριστὸν περίφημον τετράστιρον,

Grand Dieu ! tes jugements sont rempli d'équité¹

ιδὼν αὐτὸν καθ' ὁδὸν φέροντα βάρβδον, ἔκραξεν : «Ὁ κύριος Βωτρὺ κρατεῖ βάρβδον, ὡς ὁ ἅγιος Λαυρέντιος ἐσχάραν, ἵνα μᾶς ἐνθυμίση τὸ μαρτύριόν του!».

Λυπηθῶμεν τὸν ἄνδρα, διότι, καίτοι οἱ ἄθλοι αὐτοῦ στέφονται διὰ ξύλου, ὡς τὰ ἑλληνικὰ γλέντια, μὴ ἐξαιρουμένων καὶ τινων γάμων, καίτοι ἔφαγε παρὰ μίαν τεσσαράκοντα, ὡς ὁ ἀπόστολος Παῦλος καὶ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ τοῦ μαρτυρίου τὸ τεκμήριον, οὐδόλως ἠγίασε, δυστυχῶς, ἵνα ἐπικαλεσθῶμεν τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ, περαίνοντες τὴν λέσχην ταύτην. Βεβαίως ὁ ἀνὴρ ἐκέκτητο πνεῦμα καὶ πολὺ μάλιστα, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἦν ψευδές, κοσμικὸν ἐκ τοῦ ἀρέσκοντος τοῖς ἀνθρώποις, ὧν ἡ διάνοια ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἔγκειται, καὶ οὐδὲν εἶχε τοῦ ἁγίου ἐκεῖνου πνεύματος τῆς μακαριότητος, ὅπερ φέρουσι τὰ διαβατήρια, τὰ ἀνοίγοντα τὴν πύλην τῆς αὐλῆς τοῦ Θεοῦ, ἔνθα οὐκ εὐφρολογοῦσιν ἀλλ' αἰνοῦσι νυχθημερὸν τὸν Κύριον, διότι οἱ οὐράνιοι, οἱ τοῦ Θεοῦ αὐλικοὶ οὐδὲν ἔχουσι τὸ κοινὸν πρὸς τοὺς ἐπιγείους, τοὺς αὐλικούς τῶν βασιλείων καὶ τῶν ἡγεμόνων. Ἡ αὐλή τοῦ Ὑψίστου εἶναι ἡ μόνη τῶν αὐλῶν, ἐν ἣ αὐστηρῶς ἀπαγορεύεται πᾶσα πνεύματος ἐπίδειξις. Κατὰ τινὰ μάλιστα ἀρχαιοτάτην παράδοσιν, ὁ Διάβολος δὲν ἀπεβλήθη ἐκεῖθεν διότι ἐγένετο ἀποστατής, τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν φιλοδοξῶν, ὡς κοινῶς πιστεύεται, ἀλλὰ διότι, ἀπάντων ἀγγέλων εὐφύεστερος ὢν, ἀδικόπως ἔσκωπε διὰ δηκτικῶν ἀλλ' ἐπιχάριτος πνεύματος τὰ παροράματα τῆς πλάσεως καὶ τὴν ἔρρινον φωνὴν τῶν αἰνούντων τὸν Κύριον αὐλικῶν, δι' ὃ καὶ παρὰ πάντων ἐμισεῖτο· ὅθεν ὁ μῦθος δηλοῖ ὅτι οὐκ ἀσφαλὲς πάντοτε τὸ εὐφρολογεῖν.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 13ῃ Νοεμβρίου 1894.

ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ Κ. ΑΣΩΠΙΟΣ

¹ Διατείνονται ὅτι ἐποίησε τοῦτο ἀσθενὴς ὢν καὶ ὅτι ἀναρρώσας ἀπεκήρυξεν αὐτό. Κατὰ δὲ τὸν Βολταίρον «ce sonnet, aussi médiocre que fameux», εἶναι τοῦ ἀββᾶ δὲ Λαβῶ.